

REGNVAND

SOM RESSOURCE

UDGIVET AF HAVESELSKABET • DITREGNVAND.DK

Hjælp dit regnvand
på rette vej

7 meget forskellige haver
og deres løsninger – hvilken
have minder om din?

Lad regnvandet gøre gavn
i haven, til glæde for dig,
dine naboer og samfundet.

HAVESELSKABET

ditregnvand.dk

Leder

Danmark er et frodigt land. Der er vand overalt, og uanset hvor i landet du bor, så har du kun få kilometer til sø, fjord eller hav. På de gamle generalstabskort kan du tage på en landskabsrejse langt tilbage i tiden. Der, hvor du og dine naboer bor, vil du sandsynligvis finde et fint net af åer og vandløb, der forbinder våde områder som marskland, engdrag og mose.

Vi har de seneste 50 år bygget villabyer med hus og have til brug, nytte og pryde, og det har 1,4 millioner haveejere daglig fornøjelse af. Mosen er drænet, vandløbet og grøften er lagt i rør, og regnvandet ledes væk i kloak. Men når klimaet ændrer sig med voldsomme skybrud, er der ikke længere plads i rør og kloakker, og så får vi oversvømmelser på vejene og ikke mindst i husene.

Vi kommer som borgere og som samfund til at bruge rigtig mange penge på at håndtere regnvand. Vi har i Danmark 55.000 kilometer kloak, så regningen for klimatilpasningen bliver ikke kun sendt til de skybrudsramte. Den bliver sendt til os alle. Skal de mange penge virkelig bare hældes i nye

kloakker sammen med regnvandet? Hvor andre kun taler om regnvand som et problem, der skal i kloakken, finder Haveselskabets projekt "ditRegnvand" løsninger, som både leder vandet fra kraftige skybrud væk og beholder hverdagsregn som en ressource.

Danmark er et frodigt land, fordi vi har meget vand. Regn er kun en plage, når vandet ender de forkerte steder. Skybrud viser blot den ene side af klimaforandringerne. Den anden side er længere perioder med kraftigere tørke. Det udfordrer både frodigheden i haven og dyr og planter på den anden side af hækken. Derfor skal den halve million liter vand, som årligt falder på en almindelig parcelhusgrund, ikke bare i kloakken. Det er ikke spildevand, men en uvurderlig ressource. Med omtanke kan vi lede vandet fra skybrud hen, hvor det ikke gør skade, mens hverdagsregn sagtens kan opsamles og nedsives der, hvor den falder, i din have til gavn og frodig haveglæde.

Med dette hæfte ønsker vi at give inspiration til haveejere om, hvordan man kan bruge regnvandet. Nemt og billigt eller omfattende og ambitiøst. Du kan finde flere eksempler med råd og vejledning på vores hjemmeside: www.haveselskabet.dk/ditregnvand.

Dan Gabriel Jensen, *projektleder*

INTELLIGENT BRUG AF REGNVAND

Landskampagnen "ditRegnvand" er en del af Haveselskabets fireårige udviklingsprojekt "Intelligent brug af regnvand".

Projektet er støttet af Villum Fonden med 9,8 millioner kroner.

I et unikt samarbejde mellem haveejere, kommuner og forsyninger skal projektet sikre, at de enorme investeringer, vi som samfund, kommuner og borgere skal gøre i klimatilpasning, skaber gode løsninger og merværdi.

Regnvand skal ikke i kloakken. Det gode kalkfrie danske regnvand er en ressource. Hverdagsregn skal beholdes dér, hvor den falder, til glæde og gavn, og skybrud skal ledes hen, hvor det ikke gør skade.

Projekt "Intelligent brug af regnvand" skal indsamle erfaringer, der gør det muligt at give haveejere, forsyningsselskaber, kommuner og stat konkrete opskrifter på, hvordan vi kan nedsætte risikoen for oversvømmelser og gøre regnvand til en ressource gennem intelligent brug af regnvand i haver og på offentlige arealer.

Det skal ske ved:

- at undersøge effekten af intelligent brug af regnvand i konkrete parcelhusområder i bl.a. Middelfart
- at vurdere barrierer hos kommuner, forsyninger og haveejere, der kan stå i vejen for udbredelsen af intelligente regnvandsløsninger
- at finde løsninger på, hvordan haveejerne bliver en del af løsningen, i samarbejde med kommunerne
- at udarbejde en national handlingsplan for intelligent brug af regnvand med det formål at skabe en offentlig debat om emnet
- at gennemføre den landsdækkende kampagne "ditRegnvand", der gør haveejerne opmærksomme på, hvilke muligheder der findes, og hvad der bedst betaler sig
- at producere programmer til TV.

Projektet er udviklet i et tæt samarbejde med rådgivervirksomheden NIRAS.

Indhold

HAVESELSKABET

ditregnvand.dk

UDGIVER

Haveselskabet
Jægersborgvej 47
2800 Kgs. Lyngby
Tlf. 45 93 60 00

FORMAND

Bente Siiger Lüstu

DIREKTØR

Charlotte Garby
cg@haveselskabet.dk

HJEMMESIDE

haveselskabet.dk

ARTDIRECTOR

Wawwa Ohrt
wo@haveselskabet.dk

GRAFIKER

Rikke Saabye

REPRO

Klaus Rudbæk
www.retouchit.dk

TRYK

Aller Tryk A/S

FORSIDEFOTO

Ida Wang

34

24

- 4 Hvad er en regnhave?
- 6 Hvorfor anlægge en regnhave?
- 9 Syv regnhaver og en å
- 12 Den skjulte
- 14 Den ambitiøse
- 16 Den spiselige
- 18 Den nemme
- 20 De tre andre regnhaver
- 22 Småt & godt
- 24 Lav din egen regnhave
- 26 Kom godt i gang
- 28 Gode planter til et regnbed
- 32 Regnhave i indkørslen
- 34 Elementer i et regnhave

28

HVAD ER EN REGNHAVE?

I en regnhave bliver regnvandet fra hustag, indkørsel og terrasse ledt ud i haven i stedet for ned i kloakken. De fleste tænker nok på løbende vand i kanaler, små vandfald og havebassiner, men den slags elementer kræver meget mere vand, en pumpe til at drive det og en stor arbejdsindsats for at holde det rent. Regnhaven bør udformes, så den passer til dit ambitionsniveau.

Det kan gøres på mange måder, og i dette hæfte vil du både møde den nemme, den ambitiøse, den skjulte og den spiselige regnhave.

En regnhave, der passer til dig!

Er din have til pryd eller boldspil? Hvis du har en prydhave, kan et af de eksisterende bede omdannes til et regnbed. Men du kan også bruge græsplænen til nedsivning, så etablering af en regnhave kan gøres uden store omlægninger.

Det er en god idé, at du gør dig nogle overvejelser om, hvordan du bruger din have. Hvordan har du det med havearbejde? Er det en tilfredsstillende eller en sur pligt? Vælg en regnhave, der passer til dit svar.

Skal hele haven laves om?

Nej, bestemt ikke. For de fleste vil et regnbed på 10 m² eller 20-25 m² af en græsplæne være rigeligt til at håndtere regnvandet fra tag og terrasse.

Hvis du, som Bent Aage fra "Den skjulte regnhave" på side 12 har en veletableret have, som du ikke ønsker at ændre, så kan du vælge diskrete løsninger, hvor det er vanskeligt at se forskel på før og nu.

Læs artiklen "Lav din egen regnhave" på side 24 for at se, hvilke ting du skal tænke på, inden du går i gang, og hvordan du kommer videre.

Mange har allerede velegnede regnbedsplanter stående i haven. Du kan i artiklen "Gode planter til et regnbed" på side 28 se, om det også er tilfældet for dig. Der er gode penge at spare ved at genbruge planter og regnvand.

God fornøjelse med din videre læsning.

FOTO: MARTIN SOULIST

Fed lerjord er ikke nødvendigvis en hindring for at lave en regnhave.

Alle de regnhaver, du møder her i hæftet, er faktisk lavet på fed lerjord.

Læs endnu mere om Haveselskabets projekt om brug af regnvand på haveselskabet.dk/ditregnvand

Spørgsmål fra en haveejer

HVORFOR SKAL JEG ANLÆGGE EN REGNHAVE?

Langt det meste af regnvandet fra vores tage løber i dag ned i kloakken – kan det ikke lige så godt blive ved med det? Nej, slår Haveselskabets projektleder for “Intelligent brug af regnvand”, Dan Gabriel Jensen, fast.

Tekst: Mette Iversen, journalist og haveejer

Hvorfor skal jeg som haveejer bruge kræfter på at anlægge en regnhave?

“Det bedste argument er, at regnvand er en ressource, men vi behandler det som skidt. I kloakken blander vi det rene regnvand sammen med det sorte, beskidte spildevand fra toiletter og afløb. Få kilometer væk på vandværket skilles det beskidte så fra det rene igen, hvilket er forbundet med store omkostninger. Størstedelen af det vand, der renses, startede faktisk som rent regnvand.”

Hvad kan jeg så spare på vand til at vande have?

“Det afhænger naturligvis af, hvor meget du normalt vander. Men hvis du opsamler vandet, vil det nok kunne dække dit forbrug. Hvis nu ikke økonomien kommer og bider dig i haserne, er der stadig to gode argumenter for at anlægge en regnhave: miljøhensynet, og at det kan give dig nogle nye, spændende løsninger i haven.”

Men som haveejer betaler jeg jo alligevel skatter og afgifter, så hvad får jeg ud af en regnhave?

“Mange kommuner, der er blevet bevidste om, at regnvand er en ressource, så flere kommuner vil i nær fremtid stille krav om, at man skal separere sit regnvand fra det andet spildevand. Det kan løses ved at grave ekstra kloakrør ned og vil typisk koste den enkelte husejer 40.000 til 50.000 kr. – men der er jo det alternativ at etablere en regnhave. En regnhave er nemlig den simpleste og billigste løsning. I visse områder vil du endda få et beløb på ca. 23.000 kr. retur, når du selv håndterer dit regnvand. Der kan altså også være

en stor økonomisk gevinst ved at lede regnvandet ud i haven.”

Og hvad, hvis jeg så ikke bor i et område, hvor kommunen stiller det krav?

“Så kan der stadig være noget at hente. Tænk på, at der hvert år falder en halv million liter vand på en gennemsnitlig parcelhusgrund. Hvis vi nu går ud fra, at dit hustag, dit garagetag og din terrasse udgør en tredjedel af grunden, har du små 200.000 liter vand, som din have kan få glæde af. Du kan samle det i en tank og bruge det til vanding eller lade det sive ud på græsplænen, hvor det indgår i det naturlige kredsløb.”

Bedkant bliver til rende.

? Nu vil jeg i gang med at anlægge en regnhave – hvad gør jeg?

“Først skal du lige have rammerne på plads. Det kræver ikke mere end et opkald til kommunen, hvor du skal forhøre dig om, om du må nedsive på din grund. De kan også fortælle dig, om der er mulighed for at få penge tilbage for selv at håndtere regnvandet. Det eneste, du ifølge loven skal have professionelle til, er afropning af kloakken, altså at fjerne forbindelsen mellem nedløbsrør og kloak. Hvis du laver overløb fra egen have, skal du også have tilladelse fra dem, der ejer stedet, hvor vandet ledes ud. Du må ikke tage din tagrende og lade den løbe ud i naboens have. Husk lige, at kun fem procent af al regn falder som skybrud. Resten er helt almindelig hverdagsregn, som din have uden problemer kan optage, hvis du ikke i forvejen har problemer med regnvand på overfladen.”

? Handler en regnhave om kanaler og vandkunst i haven?

“Nej, glem alt om kanaler og vandfald. Det falder der slet ikke nok regn til. Med en regnhave skal man tænke i grønne løsninger; man kan anlægge helt nye typer bede eller omdanne de bede, man har i forvejen. Haveselskabet har en hel liste over planter, der egner sig til regnhaver. Modsat hvad man måske forestiller sig, skal man ikke vælge planter, der kan lide at stå i vand til knæene som fx siv, men

derimod nogle, der kan tåle at tørre ud. For de mere ambitiøse kan det være en helt ny tredimensionel måde at arbejde med et bed på. Forestil dig en skål, hvor nogle planter trives bedst i bunden, andre på siderne. Den simpleste løsning er at lede vandet fem meter væk fra huset, som det er krævet, og derfra lade det sive ned i plænen. Nemt og ligetil.”

? Hvis oversvømmelserne kommer?

“Ved meget kraftige skybrud er der i udsatte områder hverken plads i kloakkerne eller i regnhaven. Hvis man går sammen i grundejerforeningen, kan man i samlet flok lave en løsning, så skybrudsregn kan løbe fra haverne til en boldbane, parkeringsplads eller lignende. På den måde undgår man, at de uheldige huse, der ligger lavest, bliver oversvømmet.”

? Hvad med en helt flad have – kan det stadig lade sig gøre?

“Ja, sagtens.

I regnhaver på skrånende grunde kan det endda være nødvendigt at bremse vandet, så det kan nå at sive ned.”

Og hvad sker der så, hvis regnbedet alligevel bliver oversvømmet?

“Så vil vandet løbe derhen, hvor det ellers ville finde hen under de kraftige skybrud.”

◀ Egevej 8.

▼ Regnbed med purpursolhat og kattehale fra Egevej 12.

FOTO: ANETTE WEBER

Syv regnhaver og en å

Middelfart har som så mange andre danske byer problemer med regnvandet. Alt for meget regnvand ryger i kloakken, hvor det blandet med toilet- og husholdningsvand bliver til dyrt spildevand. Når det regner mere, end kloakkerne kan klare, så ender det hele på vejen og i kældrene nede i midtbyen. Derfor gik Haveselskabet sammen med Middelfart Kommune, Middelfart Spildevand og ikke mindst Middelfarts borgere i gang med at finde gode måder at beholde regnvand på som ressource i haven og lede skybrud sikkert væk.

Det blev til syv meget forskellige demonstrationshaver, og du kan på de følgende sider læse om de syv forskellige regnhaver og møde deres beboere.

De syv regnhaver i Middelfart var færdige i oktober 2013 og har bestemt stået deres prøve. I løbet af sommeren 2014 ramte to skybrud Middelfart, og haverne håndterede uden problemer regnmængder mange gange større end beregnet. Det viser med al tydelighed, at fed lerjord ikke nødvendigvis er en hindring for nedsvivning, så længe der vælges overfladeløsninger som regnbæde og græsplæner i stedet for faskiner.

Regnhaver til alle slags haveejere

Fra holdning til handling

Klimaforandringer og skybrud ligger temmelig højt på listen over de ting, som mange bekymrer sig om. Den husejer, som står i vand til knæene, er naturligt motiveret til at handle, men ofte ligger de bedste handlemuligheder "opstrøms", dér, hvor vandet kommer fra i områder, der ikke har oversvømmelsesproblemer.

For "opstrøms"-haveejeren kan skridtet fra holdning til handling være meget langt. Information kan måske få os til at ændre holdning – men der skal mere til at få os til at handle på den viden. Vi vil gerne selv have glæde af indsatsen, før vi synes, det er besværet værd, og det er i grunden ikke så underligt.

En anderledes borgerinddragelse i Middelfart

Haveselskabet lavede i Middelfart en utraditionel borgerproces i samarbejde med kommunen og forsyningsselskabet, som tog udgangspunkt i brug af regnvand i haverne.

Vi inviterede haveejerne i projektområdet til to møder, hvor de blev præsenteret for regnhaveidéen, og vi fik vigtig viden om haverne og kvarteret.

Vi lavede i tæt samarbejde med haveejerne de syv personlige regnhaver og et godt bud på, hvordan kvarteret kan håndtere store regnmængder på en billig og spændende måde.

Billigere og bedre

Regnhaverne blev færdige i oktober 2013 og håndterer regnmængder, der er mange gange større end forventet.

Regnhaverne blev finansieret af forsyningens tilbagebetaling af tilslutningsbidrag på ca. 23.000 kr. pr. have og et havejerbidrag til planter og særlige ønsker på mellem 5.000 og 10.000 kr.

Det er unægtelig noget billigere for haveejeren end de 40-50.000 kr., som haveejere skal af med, når regnvandet separatkloakeres i nye rør, og løsningerne kan det samme og lidt til ... skille det rene regnvand fra det beskidte spildevand og gøre nytte.

Kommunen fik positive borgere, som bidrager til klimatilpasningen, og forsyningsselskabet fik adskilt regnvand fra spildevand. Haveejeren sparede penge og fik en nyttig vandressource ud i haven.

Borgerinddragelse har fra starten været en stor del af projektet i Middelfart.

FOTO: ANN LILJA OG CHARLOTTE GARBY

Entreprenører og landskabsarkitekter arbejder sammen med haveejerne for at finde den bedste løsning.

FOTO: JESPER CARL CORITZEN

Sådan blev projektet til

- Haveselskabet og NIRAS nedsatte en projektgruppe med folk fra Middefart Kommune og Spildevand.
- Borgerne blev inviteret til to workshops og havevandring: 1. Projektmuligheder og afdækning af "haveværdier". 2. Regnvandshåndtering.
- Projektgruppen samlede materiale fra analyser, workshops og havevandring en offentlig løsning blev skitseret.
- Syv private regnhaver blev udvalgt og tegnet i samarbejde mellem haveejer, Haveselskabet og kloakmester.
- Entreprenøren indgik kontrakt med den enkelte haveejer. Sammen med kommunen stod projektgruppen for myndighedsbehandlingen.
- Regnhaver og overløb til den offentlige løsning blev etableret med det selv-bidrag fra haveejerne.

Egevej 22

“HAVEN HAR FAKTISK IKKE FORANDRET SIG”

I Bent Aages have løber regnvandet umærkeligt gennem en rende lavet af tre rækker brosten. Den ene række lå der i forvejen som kant om et bed. Regnhaven ligner præcis den have, som Bent Aage i forvejen havde – og var fuldt tilfreds med.

Den skjulte regnhave

Når Bent Aage træder ud på sin terrasse og spadserer videre ned igennem haven, kan han på begge sider af græsplænen nyde udsigten til sine bede, hvis kanter slynger sig smukt gennem den langstrakte have. Om foråret strutter rododendronernes blomsterbuketter. Blandingen af stauder, buske og mindre træer giver bedene et frodigt og varieret udtryk, som en lille skov, der blomstrer gennem hele sommeren. Allerbagerst i haven strækker en såkaldt gunnera – også kaldet mammutblad – sine kæmpemæssige blade op mod lyset. Sådan så haven ud, før Bent Aage anlagde sin regnhave, og sådan ser den stadig ud i dag, hvor hans regnhave er anlagt.

“Haven har egentlig ikke forandret sig,” kommenterer haveejeren. Det eneste, som ser anderledes ud i dag, er kanten af brosten om det ene bed i hele havens længde, der er blevet udvidet med to rækker. Alt i alt danner de tre rækker brosten nu en rende, som regnvandet fra husets tag kan løbe igennem.

Regnen vander bedene på vejen

Bent Aages have fungerede allerede, lige præcis som han ønskede sig, og derfor valgte han en regnhaveløsning, der

stort set lignede den eksisterende. Intet større gravearbejde, ikke én eneste plante blev flyttet. I dag står haven som et godt eksempel på, at man sagtens kan føje en regnvandsløsning til, selvom man allerede har skabt sin drømmehave.

Bent Aage er en dygtig gør det selv-mand og har selv tipet sine tagrender, så de falder mod haven. Vandet fra den ene side af taget løber gennem et rør ned i en ældre faskine, som har overløb ud i renden af brosten. Fra den anden side af taget finder vandet vej gennem rør under terrassen og direkte ud i renden. På sin vej i renden kan vandet løbe fra, så rododendronerne og bedenes andre planter får glæde af det. Det fungerer så effektivt, at regnvandet sjældent når helt ned i bunden af haven, men hvis der er flere dråber tilovers, står gunneraen klar i et regnbed til at “drikke dem”. For at være sikker på at kunne styre vandet under kraftige skybrud har Bent Aage også fået lavet et overløb ud i skoven. Det har dog indtil videre ikke været nødvendigt.

“Jeg har arbejdet på et vandværk, så jeg ved, hvor meget det koster at rense spildevand. For mig er det bare helt naturligt, at man skal udnytte sit regnvand meget bedre,” siger Bent Aage.

FOTO: ANN LILJA

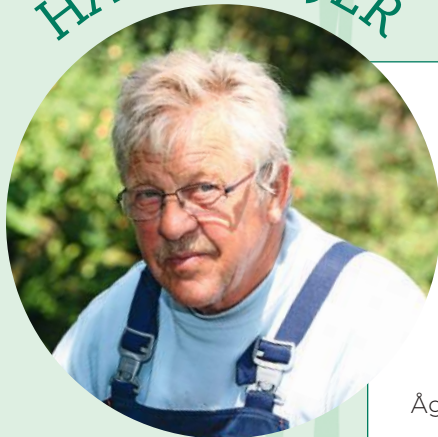
Et glasbær.

FOTO: ANETTE WEBER

FOTO: ANETTE WEBER

HAVENS EJER

Bent Aage har lavet det meste i huset og i haven selv og er en utrolig dygtig håndværker. Bent Åge er enkemand og får ofte besøg i haven. Haven har både drivhus med tomater og en hel del planter, der skal klippes og passes, men Bent Åge nyder at være aktiv.

FOTO: IDA WANG

Det gror i den skjulte regnhave

Rododendron, stauder, buske, træer og gunnera.

Alle planter, som i forvejen stod i haven.

HAVENS EJERE

FOTO: IDA WANG

Birgit og Bo elsker at opholde sig i haven, og de kan godt lide at bruge tid på havearbejdet. For dem er haven et ekstra rum, hvor de også laver meget andet end havearbejde. Birgit maler i pavillonen, og de laver rygeost i en lille ovn i haven. Haven er et sted, hvor folk samles – også gerne naboerne. Haven skal være både praktisk og kunstnerisk – og sammen bruger de megen tid på at udvikle sjove detaljer som fx at bruge gamle markdræn som bedkanter.

FOTO: ANETTE WEBER

En rende af chaussésten leder regnvandet til et regnbed i bunden af haven.

FOTO: IDA WANG

Det gror i den ambitiøse regnhave:

Hosta, lodden løvefod, purpursolhat, stjerneskærm, tretorn, bronzeblad, gul iris, hortensiaen 'Pinky Winky', rød hjortetrøst, kattehale, daglilje og akeleje.

FOTO: ANETTE WEBER

“VANDET SKAL UDNYTTES ÆSTETISK”

Regnvandet skal ses – og det skal se godt ud. Birgit og Bos regnhave har kostet tid og kræfter, men resultatet er det hele værd. Regnen spiller nu en smuk hovedrolle i deres grønne åndehul og har fået nye planter til at gro.

Det kan du godt glemme,” lød beskeden fra haveejer Birgit, da entreprenøren under anlægningen af hendes og manden Bos regnhave foreslog, at vandet kunne løbe ud i en rende gennem et kloakrør, hvor haven skrånede.

“Når vi nu havde besluttet at anlægge en regnhave, skulle det se ordentligt ud,” fortæller Birgit. For parret i Middelfart stod det klart, at vandet i regnhaven skulle udnyttes, så det kom til syne og fremstod som en del af havens æstetik. I stedet for kloakrøret fandt Birgit en mere elegant krukke, som vandet kunne løbe ud igennem.

“Vi kan godt lide synet af vandet. Det skaber ro og tilfører haven noget smukt,” siger haveejerne. Hvor nogle vælger at anlægge næsten usynlige fordybninger til at aflede regnvandet, valgte Birgit og Bo en løsning med en markant rende af sten gennem hele haven.

Gør det selv-have

Birgit og Bo er ambitiøse havefolk, der gerne bruger tid og kræfter på at klippe, luge og plante om i bedene. Med Birgits egne ord den type mennesker, der ikke drikker kaffe på terrassen i ret mange minutter ad gangen, fordi de altid liige får øje på noget, der skal ordnes.

Hos Birgit og Bo ledes vandet fra husets tag gennem rør under terrassen bag huset. For enden af terrassen skrånede terrænet, og her kommer regnvandet til syne som en lille kilde ud af bunden på krukken. Fra skrånningen løber vandet videre gennem en synlig rende af tre rækker chaussésten – det vil sige små brosten. Bo har selv lagt stenene i en blanding af sand og stenmel, så vandet kan trænge igennem belægningen uden at skylle underlaget væk på sin vej. Især dette arbejde har kostet tid og kræfter, men til gengæld sparet på regningen til den professionelle entreprenør, som også har assisteret i anlægningsprojektet.

Regnbed har bragt nye planter til

Fordybningen af sten slynger sig som et lille åløb omkring en rund fliseterrasse og videre ned bagerst i haven, hvor Birgit og Bo har omdannet et eksisterende rektangulært stauedebed på 3 x 12 meter til et regnbed. Med den størrelse og en blanding af sand, muld samt havens oprindelige jord i bunden kan regnbedet optage mindst 95 procent af den regn, der falder på taget. Skulle himlen åbne sig i et kraftigt skybrud og bedet blive oversvømmet, leder et overløb det overskydende vand ud i en å på den anden side af plankeværket.

I regnbedet blomstrer blandt andet hosta, løvefod, iris, purpursolhat og hortensia. Nogle planter er aflæggere af havens oprindelige stauder. Andre er flyttet ind, fordi de egner sig særlig godt til et regnbed, hvor jorden hurtigt drænes og derfor ofte er tør, blandt andet stjerneskaerm og akelejer i nye farver.

“Vi fik god hjælp af Haveselskabet til at finde de rette planter, der giver et varieret udtryk. Jeg tror ikke, vi havde fundet på de planter, hvis vi ikke havde anlagt regnbedet, og nu med de mange nye planter er det da meget sjovere at gå og luge,” lyder det fra Birgit.

Får naboskab til at spire

Bag regnbedet ind mod plankeværket til naboen løber endnu en rende ud i Birgit og Bos regnhave. Huset inde hos naboen ligger på den lave del af grunden, og derfor har familien haft svært ved at konstruere en regnhave inden for matriklen. Løsningen hedder godt naboskab! Birgit og Bos regnbed suger vandet så effektivt, at det også kan aftage halvdelen af naboens regn. Ordningen er tinglyst, så den stadig vil fungere, hvis en af familierne en dag finder på at flytte.

“Regnhaverne har i det hele taget tilført noget naboskab. Vi er syv haver her i kvarteret, som har kastet os ud i projektet, og vi har ofte krydset hinandens haver for at se, hvor langt man er nået, og den slags,” fortæller Birgit.

Langedam 9

“BØRNENE VIL GERNE SMAGE DET, DE SELV HAR PLUKKET”

Hos Sanne, Anders og deres to børn skal haven være et frirum, hvor der både er plads til at spille fodbold og til at gå på opdagelse imellem bær- og frugtbuske. I familiens regnbed kan alle afgrøder spises.

Den
spiselige regnhave

S små, nysgerrige fingre kan bare plukke løs. I Anders og Sannes regnhave er alle planter og blomster nemlig spiselige. Først på sommeren bryder rabarbernes lysegrønne knolde af kronblade frem fra jorden – i køkkenet bliver de sprøde stængler til lækre kager. Krydderurter som salvie og citronmelisse skyder op og hakkes til et grønt drys over aftensmaden. Og gennem hele sommeren bliver bærbuskenes grene tunge af saftige solbær, blåbær og hindbær. Det har familiens to børn på to og seks år fundet ud af.

“Lige for tiden løber de hver dag ud i haven for at se, om flere hindbær er blevet modne,” fortæller Sanne. En børnevenlig have var omdrejningspunktet, da Sanne og Anders planlagde deres regnhave. Den skal være et frirum, som indbyder børnene til selv at udforske, hvor æbler og nødder kommer fra, samtidig med at der er god plads til at spille fodbold, legehuse og gyngestativ.

Urter og bær suger regnvand til sig

Regnhaven er konstrueret, så regnvandet fra husets tag ledes over i to rør under terrassen og derfra videre ud i to fordybninger i græsplænen. Begge fordybninger er så bløde og bre-

de, at græsset nemt kan slås. Den ene rende er så lang, at jorden – selv ved skybrud – kan optage regnvandet. For at være helt sikker på, at vandet bliver på matriklen, har familien dog også anlagt en lav jordvold med brombærbuske bagerst i haven. Den anden rende er kortere, men til gengæld løber vandet ud i et afgrænset regnbed, hvor rødterne fra skovjordbær, solbær, krydderurter, hyld og spiselige blomster som morgenfrue og blomsterkarse suger det til sig. Da familien har nok at se til med små børn, valgte de at få professionelle til at anlægge haven. Med hjælp fra Haveselskabet fik de sammensat et bed med planter i forskellige former og højder, som blomstrer og giver udbytte gennem hele sæsonen.

“Den fungerer rigtig godt,” fortæller Sanne.

“Haven optager alt vores regnvand, og nu kan vi sige til børnene, at de bare kan spise løs af alt, der står i bedet. Når de selv har plukket bær og grønt, har de en helt anden lyst til at smage på nye ting. Før vi havde vores regnhave, tror jeg ikke, at de fx ville have spist bronzefennikel.”

HAVENS EJERE

FOTO: IDA WANG

Sanne og Anders og deres to børn kan godt lide tanken om at bruge haven som spisekammer og uderum for leg og hygge. De har ikke den store erfaring med at dyrke haven – og heller ikke ret meget tid, som andre børnefamilier.

FOTO: ANETTE WEBER

Spiseligt regnbed med krydderurter og spiselige blomster.

FOTO: ANETTE WEBER

Det gror i den spiselige regnhave:

Solbær, storfrugtet blåbær, hindbær, hyld, vintersar, lægesalvie, timian, citronmelisse, bronzefennikel, blomsterkarse, rabarber og morgenfrue.

FOTO: ANETTE WEBER

Vand fra husets tag ledes i rør under terrassen og ud i en græsrende.

I den nemme regnhave opsamles vandet i en forsænkning i græsplænen, der i tørvejr kan bruges som bålplads.

Den nemme regnhave

HAVENS EJER

I denne have bor Heidi og Augusta. De har begge gang i en masse aktiviteter, og Heidis job ligger lidt væk fra bopælen. Havearbejde er ikke det, der bliver brugt mest tid på, men til gengæld kan de begge godt lide at sidde på terrassen. Augusta nyder trampolinen, mens Heidi nyder solen og haven i en liggestol.

FOTO: IDA WANG

Det gror i den nemme regnhave:
Solbær og ribs.

Egevej 8

“JEG HAR HVERKEN GRØNNE FINGRE ELLER TID TIL HAVEARBEJDE”

Kriteriet for, at Heidi skulle kaste sig ud i et regnhaveprojekt, lød på, at den færdige have stort set kunne passe sig selv. En kreativ løsning med et bålsted midt i græsplænen har skabt en have, hvor tiden kan bruges til hygge frem for havearbejde.

I bund og grund ville Heidi gerne slutte sig til flokken af beboere i kvarteret, der omlagde deres haver, så regnvandet blev ledt ud til haveplanterne i stedet for i kloakken. Men regnbede, som skal luges, med stauder, der skal klippes ned hvert år? Nej tak! Med job, gøremål og interesser er tiden i haven knap, og når Heidi og datteren Augusta bruger deres fritid derude, vil de hellere hoppe i trampolin, slå vejrmøller eller hygge sig på terrassen end grave og plante om.

“Jeg synes, at der er noget smukt over regnhaver, fordi man er selvhjulpne og tager ansvar for at løse et stort problem for de mennesker, der får deres kældre oversvømmet. Men jeg har ikke grønne fingre,” slår Heidi fast. Da folk på vejen planlagde deres regnhaver og inviterede Heidi med i projektet, mødte hun op med en god portion skepsis og to kriterier. For det første skulle den nye regnhave ikke kræve mere pasning end den eksisterende. Og for det andet skulle projektet løbe rundt, så budgettet til entreprenøren ikke oversteg det beløb på 23.000 kr., som forsyningen ville refundere for ikke at lede regnvand i den offentlige kloak.

Missionen lykkedes

I dag ved hun, at det kunne lade sig gøre. Løsningen blev en rund fordybning i græsplænen med et bålsted i midten. Regnvandet ledes fra taget gennem rør under terrassen og ud i en rende i græsplænen, der er så bred og blød, at græsslåmaskinen let kan komme til. En stor del af regnvandet vil allerede ledes ned i jorden på vejen gennem renden, men ved større regnskyl kan vandet løbe ned i fordybningen rundt om bålstedet og derfra hurtigt sive ned. Bålstedet står fast på et underlag af brosten, og rundtom fungerer tre træstammer som bænke. På den ene side af fordybningen dan-

ner en række nye solbærbuske en kvart cirkel om pladsen, og de kræver ikke anden pleje end en beskæring hvert tredje eller fjerde år. Så simpelt kan det gøres.

“Ingen kan egentlig se, at det er en regnhave, men det har gjort min have smukkere og mere indbydende. Jeg er meget glad for løsningen,” lyder det fra Heidi. Haveejeren holder af de ekstra kvadratmeter terrasse, hun fik anlagt af genbrugsfliser fra naboerne i forbindelse med regnhaveprojektet – og ikke mindst den nye brede trappe ned til terrassen, som en flink nabo byggede til hende. Toppet med en hynde har trappeperrinene næsten udkonkurreret havemøblerne som havens bedste siddeplads, når der er kaffe på kanden og venner eller familie på besøg.

Giver naboer hjælpende hånd

Heidis regnbed dræner så effektivt, at der også er plads til regnvandet fra naboerne til begge sider. Husenes placering gjorde en effektiv regnvandsløsning inden for grundene kompliceret. En simpel og billig konstruktion blev i stedet to render, som løber over skellet ud i hullet ved bålstedet. Flise-genbrug, trappebyggeri og regnhaver hen over – eller rettere sagt under – hækken har alt i alt styrket naboskabet mellem beboerne på Egevej. Selv når det kommer til Heidi og Augustas nye bålsted, kan naboerne måske være den hjælpende hånd, der får ilden til at blusse og gryderne med bålmad til at buldre.

“Vi har købt alle remedierne til at lave pandekager over bål, men er ikke rigtig kommet i gang. Men naboerne har tidligere været spejderledere, og de har lovet at komme på besøg og lave bålmad sammen med os,” siger Heidi.

Egevej 6

Regnhaven har et mindre regnbed, der ligger, hvor et eksisterende bed allerede lå. Kurt og Jonna bruger mest tid på at hygge i haven. Vandet løber her i åbne betonrender, der leder vand fra husets hjørner og nedløbsrør.

FOTO: IDA WANG

Den praktiske regnhave

HAVENS EJERE

Kurt & Jonna

FOTO: IDA WANG

Nedløbsrøret er vendt, så vandet kan løbe ud i haven og ned til planterne i regnbedet.

FOTO: IDA WANG

FOTO: ANETTE WEBER

Den umulige regnhave

Vandet fra carporten ledes dog ned til et lille regnbed med blomster i flotte farver.

Egevej 10

I denne have har det kun været muligt at lave en regnvandsløsning med naboernes hjælp, da huset ligger på det laveste sted på grunden. Vandet kan ikke nedsives i haven, så der er tinglyst løsninger, der leder regnvandet ind til naboerne på hver side.

HAVENS EJERE

Carsten & Hamne

FOTO: IDA WANG

Den skrånende regnhave

Egevej 34

Fordi haven skråner, er der lavet et trinvist vandforløb igennem haven. Vandet ledes i et lukket rørsystem under belægningen og via en 400-liters-tank ud på græsset.

FOTO: IDA WANG

FOTO: IDA WANG

FOTO: IDA WANG

FOTO: IDA WANG

Når tanken er fyldt, løber vandet ud her.

Regnvandet bliver opsamlet i en 400-liters underjordisk tank og kan bruges til vanding.

Læs meget mere om alle de 7 regnhaver i Middelfart på ditregnvand.dk – hvor alle havers løsninger er beskrevet, samt hvilke planter der er benyttet, og hvilke omkostninger der har været forbundet med hver enkelt have.

Lidt økonomi

For alle regnhaverne i Middelfart gælder det, at regnvandet fra tag og belægning ledes til haven i stedet for til kloakken. De har i gennemsnit kostet omkring 35.000 kr. at etablere. Haveejerne har fået 23.000 kr. fra Middelfart Spildevand i form af tilbagebetalt tilslutningsbidrag. Haveejerens egenfinansiering var beskedne 12.000 kr., og det skal sammenlignes med de 40-50.000 kr., som en separatkloakeringsløsning i gennemsnit koster den enkelte haveejer. Hvis en haveejer vælger at tilslutte sig til kommunens separatkloakeringsløsning, vil der ikke blive tilbagebetalt 23.000 kr., da haveejereren jo stadig er tilsluttet den offentlige kloak med regnvandet.

Tilbagebetalingen af tilslutningsbidraget er en mulighed for mange regnhaveejere landet over, så spørg din kommune eller dit forsyningsselskab, om det også gælder for dit område.

Økonomien bag regnvandsløsningerne er forskellig fra område til område, så spørg hos netop din kommune.

SMÅT & GODT

FOTO: JESPER CARL CORFTZEN

REGNVAND ER TRENDY

Mange af de flotte showhaver fra de store engelske blomsterudstillinger, fx Chelsea Flower Show, havde elementer med, hvor der blev opsamlet regnvand, der blev brugt praktisk og dekorativt i udstillingshaverne. Her ses et par af de flotte haver.

Smart havetaske

Kan holde vand, vind og alt andet ude. Til mobil eller nøgler, der helst ikke skal blive væk i haven. **Pris: 179 kr.** hos rains.dk - fås også i grøn.

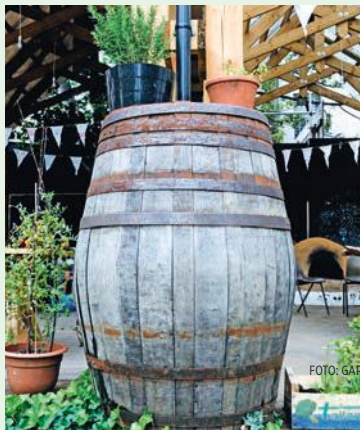

Vidste du?

At der årligt falder ca. 500.000 liter regnvand på en parcelhusgrund?

Husk, at du kan læse meget mere om Haveselskabet og "ditRegnvand" på haveselskabet.dk/ditregnvand

Brug stenbroens regnvand

Også byboer uden parcelhushaver med store, tørstige græsplæner kan få glæde af dråberne fra himlen. Ligesom de urbane køkkenhaver i stadig flere byer farver baggårdene grønne, kan man med simple materialer også anlægge en urban regnhave oven på gårdens asfalt eller fliser. Den urbane regnhave kan bygges som et højbed med lag af sten og en blanding af sand og jord, som vandet fra nedløbsrøret løber ud i og filtreres gennem. Fyld bedet med planter, der tåler tørke, har et vidtforgrenet rodnet og selvfølgelig gerne pynter op ad husmuren – de vil med glæde drikke en stor del af regnen. Selv meget tørstige planter vil næppe kunne klare hele opgaven, når kraftige regnbyger falder. I bunden af det urbane regnbed løber der derfor et nedløbsrør med huller, som det overskydende vand kan sive ned i. Selvom man på den måde stadig leder en del af regnen ned i kloakken – eller videre til et overløb – vil mængden af vandet være svundet betydeligt og i øvrigt renses for forurening fra fx fugleklatte og andet skidt.

Hvis solen ville komme
 Og regnen ville gå
 Og blæsten blive stille
 Og himlen blive blå
 Og kulden blive varme
 Så ville dette her i grunden være
 Ja, et usædvanligt dejligt vejr

Piet Hein

Lækker regnjakke

Fra det danske mærke Rains.

Priser fra 749 kr.

Læs mere på rains.dk.

Regnmåler fra Eva Solo

Kan købes/bestilles hos de fleste isenkræmmere. Frostsikker, nem at tømme og elegant i haven. **Pris: 599 kr.**

Spørgsmål fra en haveejer

Går det an med hosta i regnbedet?

Mvh. Margit

Svar: Planterne i et regnbed skal kunne tåle at stå med fødderne i vand i kortere perioder, men skal også kunne klare tørke, som der vil være det meste af tiden. Du kan godt plante hosta i regnbedet, men det skal plantes i den tørreste del af bedet, som kun ved voldsomme regnskyl bliver oversvømmet – det vil typisk være langs kanterne. Hosta trives bedst i skygge/halvskygge. Ved siden af kan I plante dagliljer og lodden løvefod. Det vil skabe en smuk og frodig helhed.

Mvh. Louise Møller, gartner og landskabsarkitekt i Haveselskabet

Egevej 12.

Inden du går i gang

Inden du går i gang, skal du kontakte din kommune med spørgsmålet:

1. Må jeg nedsive regnvand på min grund?

Det er ikke ofte, men det sker dog, at kommunen ikke tillader nedsivning af hensyn til særlige drikkevandsinteresser eller andre lokale forhold. Du skal altid søge tilladelse hos kommunen, før du må gå i gang.

Næste spørgsmål til kommunen er:

2. Kan jeg få dele af tilslutningsbidraget tilbage, hvis jeg selv håndterer mit regnvand?

Forsyningselskaber tilbagebetaler i udvalgte områder op til 23.000 kr., hvis man beholder sit regnvand i haven i stedet for at lede det i kloakken. Det vil fremgå af spildevandsplanen for din kommune, hvilke områder der er omfattet.

Og så et spørgsmål til dig selv:

3. Har jeg i forvejen problemer med regnvand?

Hvis du oplever, at regnvandet over flere dage samler sig på din grund, så giver det et fingerpeg om, at nedsivning er vanskeligt, og så er mulighederne for at lave en regnhave meget begrænsede, medmindre du går sammen med dine naboer/grundejerforening om en fællesløsning.

Bygningsreglementet angiver afstandskrav i forhold til nedsivning

Det er fornuftige krav, som er med til at beskytte dig og dine naboer. Nedsivningsanlæg, uanset om det er regnbed, græsplæne eller faskine, skal mindst 5 meter væk fra bygninger og mindst 2 meter væk fra skel og vej. Kommunen kan med en dispensation slække på afstandskravene. Vi anbefaler dog, at afstandskravet til beboet bygning altid overholdes. Afstandskravet til skel bør ikke være mindre end 0,5 meter af hensyn til hækens rødder, og vær opmærksom på, om naboen har bygninger inden for 5 meter.

REGNHAVE

Egevej 34.

Må jeg lave det hele selv?

Ja, næsten det hele. Selve afproprningen af kloakken, som er den fysiske adskillelse af dit regnvand fra den offentlige kloak, er autoriseret arbejde. Det skal udføres af en autoriseret kloakmester. Men resten af arbejdet kan du, om du vil, selv stå for.

Hvor i haven kan regnvand nedsive?

Vandet følger tyngdekraften, så du skal sørge for, at regnvandet kan løbe nedad fra tagedløbet til din nedsivningsløsning. Regnvandet skal væk fra huset, før det må nedsives, enten i et rør under belægningen eller i en åben rende på overfladen. Det er en temperamentssag, om du vælger det ene frem for det andet. Der skal være et fald på minimum 1 cm pr. meter. Når vandet er væk fra huset, kan du vælge at fortsætte røret/stenrenden ud i græsset eller regnbed eller fortsætte vandets vej med en blød græsrende.

En vifte af muligheder

Hvilken regnhave passer til dig? Måske kan du genkende dig selv i en af de tidligere beskrevne cases fra Middelfart. Læs meget mere om muligheder på haveselskabet.dk/ditregnvand, hvor du finder en række forskellige regnhaver med beskrivelser af arbejdet med etablering og pleje.

En regnhave kan være meget enkel med nedsivning på en eksisterende græsplæne, eller den kan bestå af flere elementer. I fotoserien "Elementer i en regnhave" på side 34 finder du et overblik over de mest almindelige dele af en regnhave. Du kan med held kombinere flere elementer, hvis du fx ønsker at opsamle og genbruge regnvand i stedet for at nedsive det hele.

KOM I GANG MED

Egevej 34.

Når du går i gang

Hvad er et regnbed?

Et regnbed er et bed, der er særlig velegnet til at nedsive regnvand. Du skal være opmærksom på, at planterne her skal kunne tåle vilkårene i regnbedet. Mange tror, at det er sumpplanter, men faktisk er den vigtigste egenskab for planter i regnbedet at være tørketålende. Det er der heldigvis mange almindelige planter, som er, så du kan ofte genbruge planter, som du allerede har. Du kan se en oversigt over de mest velegnede regnbedsplanter i artiklen "Gode planter til regnbedet" på side 28.

Hvor stort skal regnbedet være?

Regnbedets mindstemål afhænger af tagets størrelse og jordens nedsivningsevne. Det er altid en god idé at teste jordens nedsivningsevne der, hvor du planlægger at nedsive. Vi viser på www.haveselskabet.dk/ditregnvand to gode måder at teste nedsivningsevnen i egen have på. Du finder også et særligt regneark til beregning, men du kan også lade din kloakmester beregne det for dig.

Et regnbed er 20 cm dybt med skrå kanter. Det vil kunne rumme hverdagsregn op til en femårshændelse, som er det almindeligste krav, kommunen stiller til private nedsivningsløsninger.

Et regnbed kan udformes på mange forskellige måder.

Du kan fx variere dybden, bredden og formen, som du selv ønsker det. Det vigtige er, at regnbedets samlede rumfang er stort nok til at klare den mængde vand, som det er beregnet til.

Sådan anlægger du et regnbed i praksis

Det er hårdt gravearbejde, men helt ukompliceret at anlægge et regnbed, når du har fået den nødvendige nedsivningstilladelse fra kommunen.

1. Afmærk regnbedets form med en haveslange, lyst sand eller lignende.
2. Grav ned til den endelige dybde på regnbedet.
3. Løsn jorden grundigt i bunden af regnbedet, og bland grus i.
4. Undervejs formes kanterne som flade skrænter. En hældning på 1:3 fungerer godt.
5. Plant de udvalgte planter.

Af hensyn til planterne skal de øverste 40 cm af jorden i regnbedet blandes med sand eller grus. Det hjælper med at dræne vandet hurtigt væk, så det ikke står mere end et døgn tid i bedet, hvilket er vigtigt for planternes trivsel.

FOTO: ANETTE WEBER

ET REGNBED

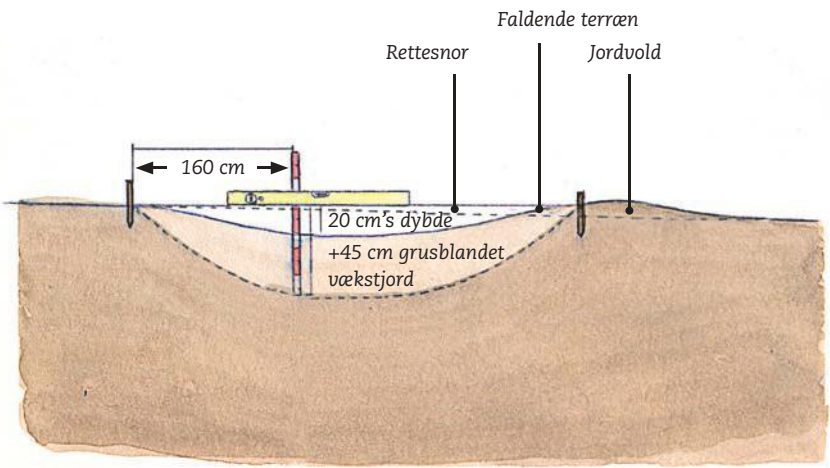

FOTO: ANETTE WEBER

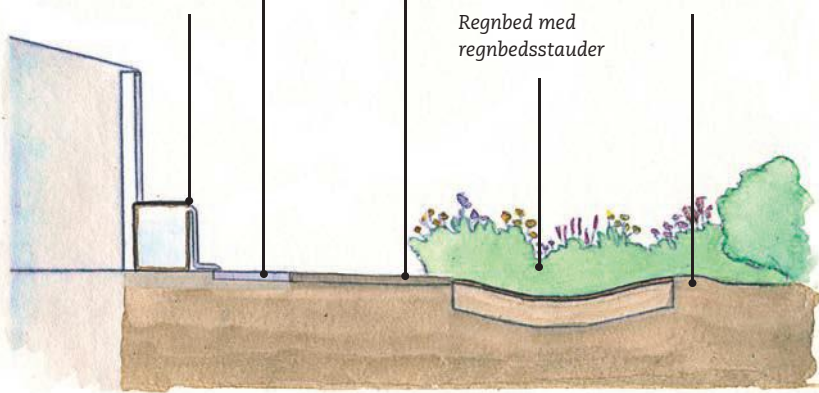
Regnbed med stauder og sommerblomster fra haven på Egevej 10. Læs mere om gode planter til et regnbed på næste side.

Tagrenden er tilkoblet vandtønde med overløb til vandrende.

Tæt vandrende

Åben græsrende

Jordvold langs regnbedets faldende side holder på vandet

Eksempel på vandets vej

Regnbed med bl.a. stjerneskr m.

GODE PLANTER TIL REGNBEDET

Et regnbed tilplantet med blomstrende planter er et smukt element i haven, men det er vigtigt at vælge robuste planter. De skal kunne tåle at vokse på et sted, hvor der nogle gange er meget vådt, men oftest temmelig tørt.

Tekst: Louise Møller, gartner og landskabsarkitekt i Haveselskabet

---

Et regnbed holder regnvandet i din have, så den bliver frodigere, og samtidig bidrager det til at løse problemerne med oversvømmelser efter skybrud. Regnbedet kan anlægges meget enkelt som en stor tallerkenformet fordybning i græsplænen, men du kan også gøre mere ud af det og plante blomstrende planter i bedet. Begge dele er beskrevet i casene fra Middelfart.

Hvilken slags planter kan vokse i et regnbed?

Der findes både stauder, græsser og buske, der kan vokse i et regnbed. Det er dog vigtigt at vælge plantearter, der kan trives under de særlige fugtforhold i regnbedet. Selvom regnbedet indimellem bliver meget vådt og kan stå fuld af vand i nogle dage ad gangen efter et regnskyl, så kan det også nå at blive meget tørt imellem bygerne.

Jo mere ler der er i jorden, jo bedre vil den være til at holde på fugten. På leret jord er det derfor muligt at få lidt mere

fugtkrævende arter til at trives, mens det på sandjord skal være mere tørketålende planter, der dog stadig skal kunne tåle at stå og soppe i vand indimellem. De mest fugttålende arter kan du plante i bunden af regnbedet.

Hvordan tilplanter du et regnbed?

Du må regne med, at nogle af planterne kan gå til på grund af de barske forhold i regnbedet. For at undgå bare pletter i bedet kan du plante bedet til med inspiration fra naturen, hvor de forskellige plantearter gror imellem hinanden. Når en enkelt plante går ud, vil pladsen hurtigt blive overtaget af naboplanterne. Du skal altså undgå at plante store grupper af en enkelt art.

Sæt planter, der blomstrer på forskellige tidspunkter, og også gerne nogle planter med frugter eller smukke vinterstandere, så regnbedet er kønt at kigge på hele året.

PLANTER DER TRIVES I REGNBEDET

Her er en oversigt over nogle af de sikrere planter til regnbede. De er udvalgt på baggrund af erfaringer fra bl.a. Holland, Tyskland, Sverige og England. De er også udvalgt ud fra, at de skal kunne klare at overvintre i regnbedet gennem en både kold og meget våd dansk vinter.

Stauder

- Almindelig akeleje, *Aquilegia vulgaris*
- Almindelig duehoved, *Chelone obliqua*
- Almindelig fjerbusk, *Aruncus dioicus*
- Almindelig fredløs, *Lysimachia vulgaris*
- Almindelig kattehale, *Lythrum salicaria*
- Almindelig sankthansurt, *Hylotelephium telephium*
- Aksærenpris, *Veronica spicata*
- Blodrød storkenæb, *Geranium sanguineum*
- Bronzeblad, *Rodgersia*
- Daglilje, *Hemerocallis*
- Dagpragtstjerne, *Silene dioica*
- Drejeblostm, *Physostegia virginiana*
- Engforglemmigej, *Myosotis scorpioides*
- Engnellikerod, *Geum rivale*
- Engkarse, *Cardamine pratensis*
- Engstorkenæb, *Geranium pratense*
- Fingerbølrørblomst, *Penstemon digitalis*
- Fransk blåmunke, *Jasione laevis*
- Gul iris, *Iris pseudacorus*
- Gul lærkespore, *Corydalis lutea*
- Hamphjortetrøst, *Eupatorium cannabinum*
- Hestemonarda, *Monarda didyma*
- Hosta, *Hosta*
- Kinesisk astilbe, *Astilbe chinensis*
- Kronerabarber, *Rheum palmatum*
- Kæmpeprimula, *Primula florindae*
- Kærtpepileurt, *Bistorta amplexicaulis*
- Langakset pragtskær, *Liatris spicata*
- Lodden løvefod, *Alchemilla mollis*
- Løvehale, *Phlomis russeliana*
- Mjødurt, *Filipendula*
- Nyengelsk asters, *Aster novae-angliae*
- Purpursolhat, *Echinacea purpurea*
- Ru gyldenris, *Solidago rugosa*
- Rød hjortetrøst, *Eupatorium purpureum*
- Sibirisk iris, *Iris sibirica*

Almindelig kattehale, *Lythrum salicaria*.
Velegnet til regnbede. Den tåler både
tørke og periodevis oversvømmelse.

Storfrugtet blåbær, *Vaccinium corymbosum*.

Kinaløg, *Allium tuberosum*.

Sortfrugtet surbær, *Aronia melanocarpa*.

Morgenstjernerstar, *Carex grayi*.

- Skinnende solhat, *Rudbeckia fulgida*
- Skovstorkenæb, *Geranium sylvaticum*
- Slangeurt, *Bistorta officinalis*
- Stor stjerneskærm, *Astrantia major*
- Stor tusindstråle, *Telekia speciosa*
- Trævlekrone, *Lychnis flos-cuculi*
- Vedvarende måneskulpe, *Lunaria rediviva*
- Virginsk ærenpris, *Veronicastrum virginicum*
- Vårfloks, *Phlox divaricata*
- Ægte stormhat, *Aconitum napellus*

Græsser

- Almindelig blåtop, *Molinia caerulea*
- Almindelig star, *Carex nigra*
- Blågrøn star, *Carex flacca*
- Bredbladet spidsgræs, *Chasmanthium latifolium*
- Kinesisk elefantgræs, *Miscanthus sinensis*
- Kæmpestar, *Carex pendula*
- Morgenstjernerstar, *Carex grayi*
- Mosebunke, *Deschampsia cespitosa*
- Palmebladet star, *Carex muskingumensis*
- Præriehirse, *Panicum virgatum*
- Rørhvene, *Calamagrostis x acutifolia*
- Stor blåtop, *Molinia litoralis*

Gode løgplanter til regnbed

- Dorotealilje, *Leucojum vernum*
- Kinaløg, *Allium tuberosum*
- Kinesisk prydløg, *Allium cyaneum*
- Kamassia, *Camassia*

Gode buske ved regnbed

- Almindelig benved, *Euonymus europaeus*
- Almindelig bærmispel, *Amelanchier lamarckii*
- Almindelig hyld, *Sambucus nigra*
- Almindelig konvalbusk, *Clethra alnifolia*
- Almindelig kvalkved, *Viburnum opulus*
- Amerikansk blærespiræa, *Physocarpus opulifolius*
- Mosepors, *Myrica gale*
- Rød kornel, *Cornus sanguinea*
- Skinnende rose, *Rosa nitida*
- Solbær, *Ribes nigrum*
- Sortfrugtet surbær, *Aronia melanocarpa*
- Storfrugtet blåbær, *Vaccinium corymbosum*
- Stikkelsbær, *Ribes uva-crispa* var. *sativum*

Gode træer ved regnbed

- Ahorn, *Acer pseudoplatnus*
- Almindelig røn, *Sorbus aucuparia*
- Almindelig tretorn, *Gleditsia triacanthos*
- Askbladet løn, *Acer negundo*
- Sortbirk, *Betula nigra*
- Pil, *Salix*
- Poppel, *Populus*
- Skovfyr, *Pinus sylvestris*
- Vandgran, *Metasequoia glyptostroboides*

REGNHAVE I INDKØRSLEN

Indkørsel rimer måske ikke lige umiddelbart på frodighed. Men skal du anlægge ny indkørsel, har du chancen for at vælge en grøn løsning, hvor regnvandet kan sive ned i jorden i stedet for at strømme i kloakken. Naturen og dine naboer vil takke dig for det.

Kender du også en, der har stået med vand i kælderen efter sommerens kraftige skybrud? Måske har din egen kælder lignet et svømmebassin? Når regnen falder i kaskader, flyder kloakkerne over og strømmer ud i uheldige husejeres kældre. Men med en række simple kneb og justeringer på matriklen kan du bidrage til at forebygge oversvømmelser hos andre.

Mange bække små gør som bekendt en stor å. Og en af de små bække, der kan være med til at modvirke trafikprop i kloakkerne, er omlægning af indkørslerne foran vores huse. I en indkørsel af beton eller massive, tætlagte fliser skyldes regnvandet oftest ud på gaden, hvor det finder vej til kloakken. Men hvis vandet i stedet fik lov til at sive ned i jorden i indkørslen, ville det skåne kloakken og blive i sit naturlige kredsløb. Ud over at række kloakker, naboer og naturen en hjælpende hånd kan en regnvenlig løsning samtidig pifte indkørslen op med nye grønne planter og spændende belægninger.

Plant grønt mellem fliserne

Tænk på, hvor lidt bilens hjul egentlig fylder, når den holder parkeret. Den simpleste måde at skabe en indkørsel, som kan optage regnvand, på er at bryde betonen op, anlægge to spor af sten eller fliser, som bilen kan køre på, og så resten til med græs. En anden er simpelthen at udskifte fliserne med perlegrus. Men vil man have fast grund under hele bilen, findes der også et stort udvalg af faste belægninger, som tillader regnvandet at sive ned. Læg fx gammeldags piksten eller græsarmeringssten, det vil sige fliser med huller i, som græs kan skyde op igennem. Smukke klinker kan også fås med hulmønster. Hvis grundens udformning

tillader det, kan man også lade en fast fliseindkørsel hælde ned mod græsplænen eller et regnbed i stedet for ud mod vej og kloak.

Traditionelle betonfliser, brosten, chausséstén og forskellige brud kan også blive regnvandsvenlige, hvis de vel at mærke lægges med brede mellemrum. Er du typen, der bruger weekenderne med hakkejern og gasbrænder for at bekæmpe ukrudt mellem fliserne, kan du nu ånde lettet op. For en grøn og regnvandsvenlig indkørsel hilser nemlig de grønne planter velkommen mellem fliserne. Sørg for, at jordlaget ligger et niveau under flisernes overflade, og plant fx stenurt, timian, trædepude eller mos i fugerne. Frøblandinger af fugefrø kan også købes færdige. Så er der bare tilbage at parkere bilen eller cyklerne og nyde synet af din nye, grønne og regnvandsvenlige indkørsel!

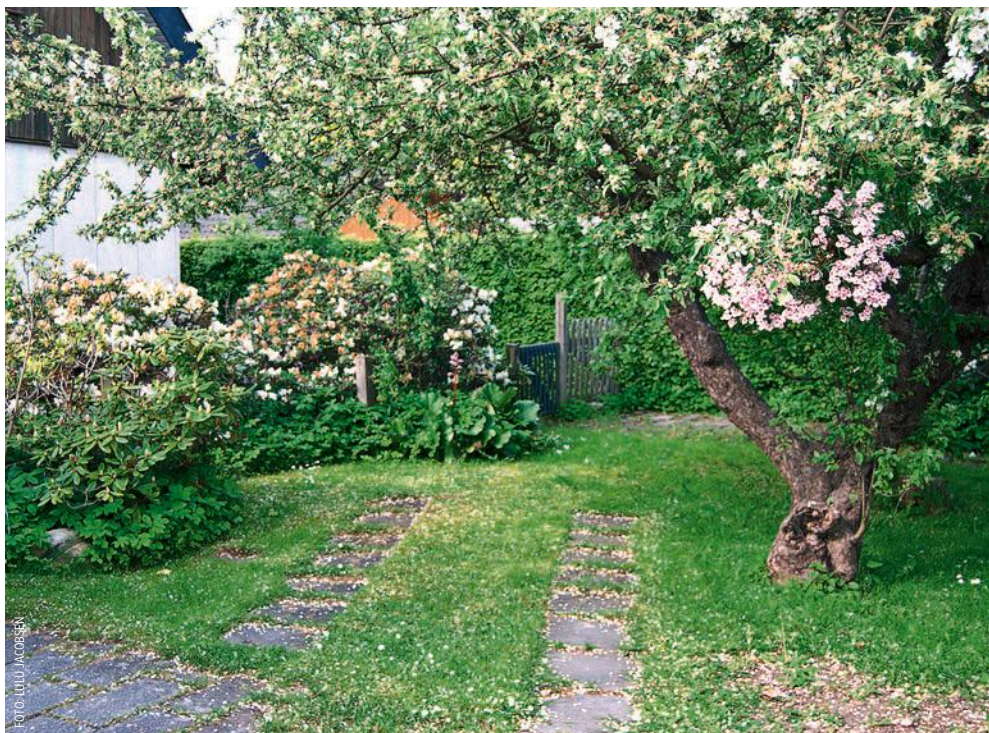

FOTO: GAP PHOTOS/HEATHER EDWARDS

Husk

Hvis du vil nedsive tagvand i indkørslen, så gælder der følgende afstandskrav:

- 5 m fra bygning
- 2 m fra skel og vej

Hvis belægningen er gennemtrængelig, så skal bærelaget også være det.

FOTO: GAP PHOTOS/PERNILLA BERGDAHL

Derfor skal du vælge en belægning, regnen kan sive igennem

- Du får en grønnere og frodigere have.
- Det mindsker risikoen for oversvømmelse af kloaksystemet.
- Det er godt for miljøet, for du sparer rensningsanlægget for at rense mange liter næsten rent vand.

Gør indkørslen grøn

- Miks flisearealer med felter af mosaiksten, græs eller lave urter.
- Plant fugeplanter i brede fuger mellem indkørselens fliser.
- Læg en elefantrist på tværs af indkørslen, og plant stauder under risten.
- Brug belægninger som græsarmering eller perlegrus – her kan regnvandet trænge igennem.
- Drop stabilgruset, og læg i stedet et bærelag under belægningen, som vand kan trænge igennem. Det kan være et makadambærelag.
- Led vandet fra indkørslen til en faskine eller et regnbed.

Sådan anlægges en regnvenlig indkørsel med makadambærelag

- Grav ca. 40 cm jord af. Løsn underjorden, hvis den er meget leret.
- Fyld op med knytnævestore sten eller skærver, str. 31,5-63 mm.
- Fyld grus eller små skærver ned mellem stenene, og komprimér med vibrator eller tromle.
- Læg en vandgennemtrængelig fiberdug ud over arealet.
- Udlæg et afretningslag på ca. 3-5 cm af vasket grus eller skærver, str. 1-4 mm.
- Afslut med belægning, fx fliser, grus eller græsarmeringssten.
- Fej eller vask grus ned mellem eventuelle fuger. Når du anlægges terrasse eller gangstier, kan du nøjes med en samlet opbygning på 15-20 cm.

Inspiration til

ELEMENTER I EN REGNHAVE

Læs mere på
[haveselskabet.dk/
ditregnvand](http://haveselskabet.dk/ditregnvand)

Belægninger

FOTO: GAP PHOTOS/STEVEN WOOSTER, LYNN KEDDIE OG MARCOS HARPER

Faskiner

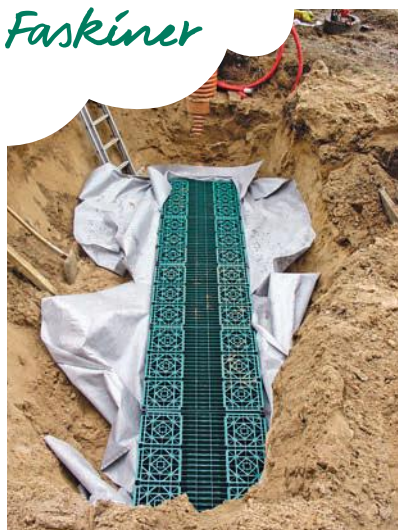

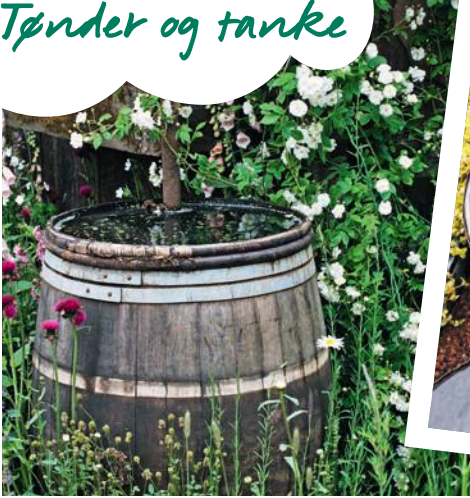
FOTO: RIGO FILL

Regnbede

FOTO: ANN LILJA

Tønder og tanke

Grønt tag

Render

DYRK DIN HAVEGLÆDE

Haveselskabet er Danmarks største fællesskab for haveglæde!

Hvad end du dyrker i din have – roser, rødbeder eller ro – så byder vi dig velkommen som medlem.

Magasinet Haven

Plantemarkeder

Stenhuggerkursus

Medlemmer får:

- Magasinet Haven 10 gange om året: Plante- og designinspiration, have-reportager, råd og vejledning
- Adgang til Haveselskabets rådgivning: Gratis uvildig rådgivning fra vores egne og eksterne passionerede eksperter
- Invitationer til mere end 1000 havearrangementer over hele landet
- Gode medlemstilbud og fordele
- God inspiration til at udnytte regnvand som ressource

Læs mere på haveselskabet.dk om, hvordan man bliver medlem i 12 måneder eller 6 måneder.

Gode medlemstilbud

Havereportager

HAVESELSKABET

Hvad hedder planten?